

IDROTT & KUNSKAP

POPULÄRVETENSKAPLIG IDROTTSTIDNING

AKTUELLT TIDIGARE NUMMER ARKIV PRENUMERERA OM TIDNINGEN ANNONSERA KONTAKTA OSS

Känd filosof: Idrottsrörelsen är anti-intellektuell

Torbjörn Tännsjö.

Foto: BILDBYRÅN

Idrotten må vara landets största folkrörelse, men speciellt filosofiskt lagd är den inte. Hållningen i centrala frågeställningar är ofta rent anti-intellektuell, hävdar Torbjörn Tännsjö som är professor i filosofi vid Stockholms Universitet.

- Det är utan tvivel högre i tak inom till exempel medicinen eller näringslivet. Där är man mer öppna för ett självkritiskt tänkande. Vi har vid upprepade tillfällen sökt kontakt med idrottsrörelsen för att öppna upp en dialog, men intresset har varit svagt, konstaterar Torbjörn Tännsjö då vi ses i hans arbetsrum på Stockholms Universitet.

Kanske, funderar han, finns det en rädsla från idrottens sida att konfronteras med frågeställningar som många gånger kan vara besvärliga att handskas med. Så var det enligt Torbjörn Tännsjö då han tidigare närmade sig det medicinska etablissemanget och näringslivet med sina filosofiska och moraliska dilemman.

- Men i dag arrangerar till exempel Handelshögskolan seriösa kurser i affärsetik och vi har regelbundet föreläsningar på Karolinska Institutet runt viktiga frågor som ska man till exempel få donera njurar anonymt och liknande. Inom båda de här sfärerna kontaktar man oss i dag på regelbunden basis.

- Men från idrottens sida hör vi nästan aldrig någonting, trots att vi vid ett flertal tillfällen har tagit kontakt. Undantaget är ett officiellt samarrangemang med Riksidrottsförbundet som vi hade för några år sedan om genteknologi och idrott. Men det är också den enda gången.

Genteknologin en utmaning för idrotten

Det är inte så att det saknas intressanta filosofiska spörsmål inom idrotten, menar Torbjörn Tännsjö. Tvärtom. Den framväxande genteknologin är ett område där snart även idrotten kommer tvingas ta ställning till olika etiska och medicinska dilemman.

- Jag menar tvärtom vad idrottens experter hävdar att det i dag saknas metodik för att spåra ett eventuellt bruk av genteknologi i syfte att förbättra prestationsförmågan. Kina, som ju arrangerar OS nästa år, är ett land som ligger väldigt långt framme på molekylärbioologins område. Det kan bli en spännande utveckling, säger Torbjörn Tännsjö och listar ett par andra områden som bär på viktiga filosofiska frågor för idrotten att fundera över.

* Den ökade kommersialismen inom elitidrotten innebär att många säljer sig själva som varunamn. Är detta förenligt med idrottens inre väsen?

* Medicinskt/etiska frågor som till exempel kan handla om bruket av smärtstillande tabletter i samband med tävlingar och matcher. Ett kalkylerat risktagande som såväl aktiva som tränare och medicinsk personal inom idrotten ständigt måste ta ställning till. Vilka riktlinjer finns egentligen och vilken argumentation ligger i såna fall bakom dem?

Att vinna är ett överordnat mål inom tävlingsidrotten. Ett faktum som när saker och ting ställs på sin spets kan medföra svåra moraliska dilemman, menar Tännsjö och exemplifierar:

- Jag kommer precis från Sydafrika där jag tog del av en studie som visar att ett inte obetydligt antal proffscyklistor uppvisar arytmier i hjärtat. De löper med andra ord en förhöjd risk att drabbas av akuta hjärtproblem då den fysiska belastningen ju är närmast extrem. Där har man som idrottsledare rimligtvis ett ansvar.

Ja, hur skulle du själv ha agerat som tränare i en sådan situation om du hade full information om riskerna?

- Förnuftet skulle säkert säga till mig att det där är en risk en utövare inte bör ta. Men handlade jag därefter skulle jag med största sannolikhet åka ur systemet snabbt - så hade jag befunnit mig i den rollen är det nog troligt att jag skulle ha valt att negligera den informationen.

Du anser att man inom idrotten hyllar segrarna och ser ned på förlorarna och att detta är ett problem. Kan du utveckla dina tankegångar?

- Ja, det man i huvudsak gör är ju att hylla de som med min terminologi haft "tur i naturens genetiska lotteri". I grunden för detta ligger någonstans ett förakt för svaghet. Det man hyllar är med andra ord en form av övermänniskoideal som i förlängningen är besläktat med en nazistisk ideologi.

Var inte det där en ganska extrem koppling ändå? Då skulle alltså alla som älskar att se elitidrott bära på nazistiska ideal. Du själv uppskattar ju klassisk musik, även där hyllas ju genierna...

- Ja, visst finns de här idealen även inom musiken, exempelvis i glorifierandet av stora kompositörer som Mozart. Men jag vill ändå hävda att vinnarmentaliteten är mer utpräglad inom elitidrotten jämfört med inom konsten och musiken. Jag har träffat flera före detta elitaktiva som i efterhand har kunnat se att det finns problem med värdegrunden inom tävlingsidrotten. Jag antar att det är lättare att se sådana saker efteråt, i backspegeln.

Kontroversiell

Torbjörn Tännsjö anses av många vara en kontroversiell filosof som inte drar sig för drastiska formuleringar och slutsatser. Bland annat har han tillsammans med kollegor på filosofiska grunder hävdad att det skulle vara logiskt att släppa dopingen fri. Jag frågar honom om inte det kan vara en anledning till att idrottsrörelsen ställt sig kallsinniga.

- Det kan vara så, men återigen, våra kontakter med näringsliv och de medicinska professionerna är i dag bra. Det är dock möjligt att det krävs en person som står med ett ben i vardera läger för att bryta isen.

Vad kan ni filosofer tillföra idrotten?

- Vi har en vana att ställa genomtänkta frågor på ett mer systematiskt sätt och ibland även landa i modiga beslut. Man kan säga att vi hitintills endast haft ett intellektuellt utbyte med personer som befinner sig högst upp inom idrottens hierarki, Arne Ljungqvist och Bengt Saltin till exempel.

Men dom har ju dömt ut ert sätt att resonera i dopingfrågan...

- Visst har vi haft våra duster, men det har skett med ett gott humör på en intellektuell nivå. Men tyvärr saknas ett sådant utbyte med vanliga tränare och ledare. Inom norsk idrott tycker jag man har ett öppnare samtalsklimat och där finns numera även inrättad en professur i idrottsfilosofi.

(Idrott & Kunskap 3/2007)

© Idrott & Kunskap